

Det mångspråkiga biblioteket – utveckling av
interkulturella mötesplatser

Ingrid Atlestam & Lisbeth Stenberg

Paper presenterat vid konferensen

Mötesplats inför framtiden

ARBETSLIV • UTBILDNING • FORSKNING

14–15 oktober 2009 i Borås

BORÅS STAD

Stadsbiblioteket

HÖGSKOLAN I BORÅS
Institutionen Bibliotekshögskolan

Det mångspråkiga biblioteket – utveckling av interkulturella mötesplatser

Det lokalglobala biblioteket

I åtskilliga kommuner och stadsdelar gäller just nu att det är många som har behov som handlar om språk, att lära sig svenska och knäcka alla koder, såväl kulturella som byråkratiska, i det svenska samhället och att hålla kontakt med modersmålet och den kultur det är knutet till. Mångspråkighet och den bredare kulturkompetens som följer därav, är en tillgång för den enskilda individen och en rikedom för samhället, såväl lokalt som globalt. Men ofta blir språkkunskaperna inte tillräckliga. Man klarar det dagliga livet och samtalen, men har svårt att ta till sig skriftlig information och märker, när det är dags att börja studera eller vidareutbilda sig, att språket inte räcker till. Skriftspråket är mer komplicerat, mer teoretiskt än vardagsspråket. Vad som behövs är språklig stimulans och utveckling av både modersmål och svenskan.

Folkbiblioteken erbjuder unika möjligheter genom att tillhandahålla böcker, läromedel, e-media, tidningar på många språk och som studiemiljö, mötesplats och offentligt vardagsrum. Detta är något som måste få kosta för biblioteken. Givetvis är det betydligt dyrare att hålla med mediabestånd på tjugo språk istället för ett.

Biblioteksservice speciellt för dem som har annat modersmål fanns i liten omfattning redan på 50-talet och fick sitt genombrott under det expansiva 70-talet, först för dem som kom som arbetskraft och sedan för flyktingar. Nu har den restriktiva asylpolitiken blivit ännu tuffare och istället ökar arbetskrafts- och anhöriginvandringen. Språken som talas i landet har blivit alltfler samtidigt som bibliotekens resurser minskat.

Retorik om vikten av det mångspråkiga biblioteket för att ge möjlighet såväl att bevara och vidareutveckla ursprungsspråken, som för att hitta vägar in i det svenska samhället, saknas inte. Men vad görs i praktiken? Vilka kommuner bygger systematiskt upp omfattande mediabestånd på arabiska, persiska, kinesiska och ryska på bekostnad av utlåningsbefrämjande inköp som deckare, cd och video. Hur försvara att man matar beställningsköerna med ännu fler Läckberg, Larsson och Nesser, som ju finns i närmaste varuhus för den som inte kan tåla sig, istället för att mätta behovet av svenskurser samt lexikon, fackböcker och tidningar på de språk som talas i närsamhället.

De med annan språklig bakgrund än svenska är ”överrepresenterade” bland biblioteksbesökarna och använder fler av bibliotekets funktioner och tjänster än de sedan generationer svenskspråkiga. ”Köpa på efterfrågan” har länge varit ett populärt slagord, men om man nu inte frågar utan bara kollar hyllan, inga nya finska böcker denna vecka heller? De flesta biblioteksbesökarna tar ingen kontakt med personalen utan hittar eller hittar inte vad de söker. Ju större bibliotek, ju mindre ber man om råd och hjälp. Det är hyllan som är sanningens minut mer än mötet med personalen. Biblioteket är i första hand, speciellt för den som har svårt att göra sig förstådd, vad som finns i det reella biblioteket, inte vad bibliotekarien kan hitta i katalogen för senare leverans!

Böcker och andra media på mitt språk, om mitt land och kanske utställningar och författarbesök, är ett sätt för biblioteket och lokalsamhället att tala om att de sett att jag är här

och att de räknar med mig, jag är bekräftad. Jag behöver inte säga ursäkta, varje gång jag tilltalar någon!

En djup och ständigt uppdaterad kunskap om närsamhället, lyhördhet och en så bred kultur- och språkkompetens som möjligt i personalgruppen är förutsättningar för att skapa det dynamiska, ständigt föränderliga, lokalglobala biblioteket. Det ska självklart även omfatta de enligt lag inhemska minoritetsspråken och visa medvetenhet om dessa språks särställning. Givetvis betyder bibliotekets tillgängliggörande av IT-tekniken och då framförallt internet en enorm serviceförbättring för den som söker nyheter, kontakter och kultur från klotets alla hörn. Teknikens betydelse i detta sammanhang går inte att överskatta och den måste bejakas av biblioteken. Många datorer, scanner, färgskrivare och trådlöst nätverk och hjälp att handha allt detta är ett måste för alla bibliotek.

Det finns bibliotek som är på god väg att utveckla det lokalglobala mångspråkiga biblioteket, men mycket återstår att göra och det finns som ännu inte börjat, som saknar intresse och kunskap, som inte insett att det mångspråkiga närsamhället inte är något övergående, men däremot ständigt stätt i förändring.

EU-projekt

För att stimulera och möjliggöra skapandet av mångspråkiga bibliotek i hela Västra Götaland har Regionbiblioteket sökt och fått medel ur EUs socialfond till ett kompetensutvecklingsprojekt för bibliotekspersonal i regionen ”Det mångspråkiga biblioteket – utveckling av interkulturella mötesplatser”.

Inom projektets kommer biblioteken i Västra Götaland att pröva nya arbetssätt för att vidga och förbättra den mångspråkiga biblioteks- och kulturverksamhet. Det sker i samverkan med brukare och idéburna organisationer samt med stöd av flera centrala institutioner. De metoder som utvecklas kommer att utvärderas och goda exempel kan sedan spridas. Projektet består av fem olika aktiviteter och börjar hösten 2009 och pågår till våren 2011.

* *Expertkursen* för 20 biblioteksanställda är projektets nav. Syftet är att ge verktyg för att utveckla och professionalisera kunskaps- och metodutveckling. Kursen är uppdelad i fem block: Infrastruktur för mångspråkighet, Traditionella media, IKT, Social- och kulturdimension, Nya metoder. Experterna blir sedan en resurs för hela biblioteks nätverket och kan knyta till sig andra personer med olika erfarenheter och språkkunskaper.

* *Genus & interkulturalism* är en kompetensutveckling för chefer och nyckelpersoner. Biblioteken börjar utveckla ett nytt kvalitativt jämställdhetsarbete.

* *Kulturpedagogik* är en specialkurs för att initiera nya skapande metoder i biblioteksarbetet. Det handlar om kultur- och kunskapsöverföring mellan generationer och kulturer. Målet är att få fler röster att höras i de offentliga rummen.

* *Bok & bibliotek 2010*. Goda exempel lyfts fram av samarbetsparterna gemensamt.

* *Interkulturella mötesplatser* är inspirationsdagar på fyra platser i regionen vid två tillfällen. All bibliotekspersonal och samverkanspartner inom folkbildning och föreningsliv inbjuds. Erfarenheter, forskning och goda exempel förmedlas.

Samverkanspartner: Internationella biblioteket, Världskulturmuseet, Bibliotekshögskolan, Mångkulturellt centrum, Allas barnbarn, Röda Korset Väst, Rädda barnen Väst, Västra Götalands Bildningsförbund, Författarcentrum Väst, Kvinnofolkhögskolan/Folkhögskolan i Bergsjön.

Projektet arbetar även nära andra EU-projekt t.ex. *Creative Approaches to Intercultural Competence* och *ESME*, båda inom Grundtvig *Lifelong learning*-programmet. Dessutom syns vi både nationellt och internationellt vid möten och konferenser, t.ex. IFLA i Göteborg 2010.

Hela ansökan finns att ladda ner från Kultur i Väst Regionbibliotekets hemsida: www.bibl.vgregion.se/Regionbibliotek och där kommer man att kunna följa projektets fortsatta utveckling. Den nu beviljade ansökan tillkom genom en förprojektering under vilken Ningen Mångspråkiga biblioteket, <http://mangsprak.ning.com/> tillkom. Den innehåller såväl diskussionsgrupper som länkar och litteraturhänvisningar inom det aktuella området. Den kommer att vidareutvecklas och växa beroende på tillströmningen av medlemmar och deras engagemang och vilja att dela med sig av läsefrukter och erfarenheter. Ningen är öppen för alla, så det är bara att gå med och bidra till att den mångspråkiga biblioteksverksamheten utvecklas i hela landet.